

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 3Tdo/67/2019
Identifikačné číslo spisu: 4115010760
Dátum vydania rozhodnutia: 05.02.2020
Meno a priezvisko: JUDr. Martin Bargel
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2020:4115010760.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu JUDr. Martina Bargela a sudkýň JUDr. Jany Serbovej a JUDr. Ivetty Macejkovej, PhD., LL.M. na neverejnom zasadnutí konanom 5. februára 2020 v Bratislave, v trestnej veci obvineného B. E. pre obzvlášť závažný zločin lúpeže podľa § 188 ods. 1, ods. 2 písm. c), ods. 4 písm. a) Trestného zákona a iné, o dovolaní obvineného B. E. podanom proti uzneseniu Krajského súdu v Nitre, sp. zn. 4To/31/2017 z 29. júna 2017, takto

rozhodol:

Podľa § 382 písm. c) Trestného poriadku dovolanie obvineného B. E. o d m i e t a.

Odôvodnenie

Rozsudkom Okresného súdu Nitra sp. zn. 33Tk/1/2015 z 29. marca 2017 bol obvinený B. E. uznaný za vinného zo spáchania obzvlášť závažného zločinu lúpeže podľa § 188 ods. 1, ods. 2 písm. c), ods. 4 písm. a) Trestného zákona s poukazom na § 138 písm. a), písm. i) Trestného zákona na skutkovom základe, že:

- v presne nezistenom čase ako jeden z členov organizovanej skupiny, ktorú tvoril s ostatnými jej členmi X. B., narodeným XX. V. XXXX v Z. a W.S., narodenou XX. V. XXXX v Z., toho času už právoplatne odsúdenými v konaní vedenom na Okresnom súde Nitra pod sp. zn. 4Tk/1/2014 (rozsudok zo 7. mája 2014, ktorý nadobudol právoplatnosť 7. mája 2014), založenej na účely vykonania trestného činu, spočívajúceho v zmocnení sa finančných prostriedkov nachádzajúcich sa u príslušníka súkromnej bezpečnostnej služby s použitím násillia, sa presne dohodli na spôsobe delby úloh, ktorých bol koordinátorom a dňa 27. mája 2013 v čase približne o 08.45 hodine v I., na ulici H. v E.-T. centre W., na prízemí medzi výťahom a predajňou obuvi H., použili násillie proti pracovníkovi súkromnej bezpečnostnej služby X.F. tým spôsobom, že keď tento prechádzal medzi predajňou obuvi H. a výťahom, zozadu k nemu pristúpili maskovaní W.S. a B. E., pričom W.S. priložila X.F. ku krku elektrický paralyzátor, v dôsledku čoho tento padol na zem a B. E. mu vytrhol z ruky kufrík, ktorý obsahoval finančnú hotovosť vo výške 361.455 Euro, následne B. E. a W.S. z miesta činu ušli smerom ku vopred dohovorenému miestu na sídlisku H. v I., kde bolo zaparkované osobné motorové vozidlo zn. O. G., EČV: B., do ktorého odložili veci súvisiace s trestným inom a odcudzený kufrík aj s finančnou hotovosťou, pričom do osobného motorového vozidla O. G. nastúpil B. E. a odišiel s ním na ulicu G. F.

K. v Nitre, kde toto vozidlo opustil spoločne s odcudzenou finančnou hotovosťou, pričom do osobného motorového vozidla zn. VW G. na účely odstránenia stôp nastúpil X. B., ktorý bol aj s vozidlom následne príslušníkmi Policajného zboru zadržaný, čím spôsobili spoločnosti F. H. W., s.r.o., škodu vo výške 361.455 Euro.

Za to súd prvého stupňa uložil obvinenému podľa § 188 ods. 4 Trestného zákona, § 36 písm. j) Trestného zákona s použitím § 38 ods. 2, ods. 3 Trestného zákona trest odňatia slobody vo výmere 15 (pätnásť) rokov; podľa § 48 ods. 3 písm. b) Trestného zákona obvineného na výkon uloženého trestu zaradil do ústavu na výkon trestu odňatia slobody s maximálnym stupňom stráženia.

Podľa § 76 ods. 1, § 78 ods. 1 Trestného zákona okresný súd uložil obvinenému ochranný dohľad na 2 (dva) roky a podľa § 288 ods. 1 Trestného poriadku poškodenú - spoločnosť F. H. W. s.r.o., so sídlom Z., X. H. X, IČO: XX XXX XXX, odkázal s nárokom na náhradu škody na civilný proces.

Krajský súd v Nitre ako súd odvolací, na podklade odvolania obvineného rozhodol uznesením, sp. zn. 4To/31/2017 z 29. júna 2017 tak, že odvolanie obvineného postupom podľa § 319 Trestného poriadku zamietol ako nedôvodné.

Proti označenému uzneseniu krajského súdu podal obvinený B. E. prostredníctvom obhajcu dovolanie, s poukazom na údajne naplnenie dovolacieho dôvodu podľa § 371 ods. 1 písm. g) Trestného poriadku - rozhodnutie je založené na dôkazoch, ktoré neboli súdom vykonané zákonným spôsobom.

Obvinený naplnenie vyššie citovaného dovolacieho dôvodu oprel o ním namietanú nezákonnosť vykonaného dôkazu - svedeckej výpovede svedkyne W.S.: „Jej výpoveď z prípravného konania bola prečítaná na hlavnom pojednávaní po tom, čo svedkyňa odmietla na hlavnom pojednávaní vypovedať, a to bez zákonného dôvodu. Súd pri ustálení viny obvineného vychádzal najmä z výpovede tejto svedkyne, pričom žiaden z ostatných svedkov vypočutých na hlavnom pojednávaní obvineného neusvedčoval, čo platí tak pre konanie pred súdom, ako aj pre fázu prípravného konania. Preto bol súd prvého stupňa povinný tento dôkaz vykonať riadnym a zákonným spôsobom. Súd sa dopustil závažného procesného pochybenia spočívajúceho v tom, že svedkyňa O. sa na hlavnom pojednávaní pred súdom prvého stupňa len všeobecne s odkazom na § 130 ods. 2 Trestného poriadku vyjadrila, že využíva svoje právo a nebude k veci vypovedať, aby si neprivodila trestné stíhanie. Súd prvého stupňa sa následne s takýmto všeobecným vyjadrením uspokojil a bez ďalších otázok na svedkyňu (aby aspoň vo všeobecnosti objasnila dôvody, pre ktoré odmieta vypovedať a pre ktoré by si mohla privodiť trestné stíhanie, resp. ktoré by mohli byť podkladom pre rozhodnutie súdu o dôvodnosti odmietnutia jej výpovede) výpoveď svedkyne na hlavnom pojednávaní nevykonal a postupom podľa § 263 ods. 4 Trestného poriadku prečítal zápisnicu o výpovedi svedkyne z prípravného konania, vykonanej 21. februára 2014. Svedkyňa O. pritom v jej rámci v procesnom postavení svedka po zákonom poučení uviedla, že osobu „E.“ (pozn.: obvineného) pozná prostredníctvom X. B., tohto videla pred skutkom asi 3 až 4 krát a to zväčša na diskotékach. Následne ju mal X. B. spoločne s osobou, ktorú označuje ako E. inštruovať ako vykonajú skutok, pričom popísala aj priebeh skutku a jej konanie po jeho spáchaní. Svedkyňa však vôbec neuviedla ako osoba E. vyzerala, koľko mala rokov alebo odkiaľ pozná meno tejto osoby, ako ani iné identifikačné údaje, podľa ktorých by osobu bolo možné nepochybne stotožniť, pričom počas rekognície vykonanej 29. mája 2013 osobu B. E. ani vôbec neopoznala“. Ďalej obvinený v dovolaní uviedol, že „právo svedka odmietnuť vypovedať nesmie platiť absolútne a všeobecne, nakoľko na rozdiel od práva odoprieť výpoveď podľa § 130 ods. 1 Trestného poriadku sa obdobné oprávnenie svedka podľa ods. 2 dotknutého ustanovenia Trestného poriadku nemôže vzťahovať na výpoveď ako celok“. Obvinený označený rozdiel odôvodnil najmä potrebou poskytnutia orgánom činným v trestnom konaní a súdu dostatočné podklady k tomu, či je hrozba nebezpečenstva trestného stíhania svedka reálna alebo nie. Postupom podľa § 132 ods. 1, ods. 2 Trestného poriadku je potom súd povinný zistiť dostatočný podklad pre svoj záver o tom, či je právo svedka odmietnuť výpoveď pre nebezpečenstvo trestného stíhania svedka, resp. jeho blízkej osoby aj skutočne dôvodné za súčasného zachovania priestoru svedka pre to, aby vynechal v rámci výpovede to, čo považuje pre uvedené subjekty za nebezpečné. Z tohto dôvodu právo svedka odoprieť výpoveď nesporne prináleží svedkovi, proti ktorému sa v inom konaní

vedie trestné stíhanie pre totožný, resp. súvisiaci skutok, čo však v posudzovanej veci nebol prípad svedkyne O. a to z dôvodu, že táto bola za ten istý skutok už odsúdená, čo je konštatované priamo v skutkovej vete rozsudku súdu prvého stupňa. Z uvedeného následne vyplýva podstata dovolacej námietky obvineného, ktorý navyše nebol blízkou osobou svedkyne, pričom táto sebe nemohla privodiť nebezpečenstvo trestného stíhania práve s poukazom na skutočnosť, že už bola za ten istý skutok právoplatne odsúdená. Z uvedeného vyplýva, že podmienky pre právo svedkyne O. odoprieť vypovedať neboli naplnené a súd prvého stupňa mal naopak využiť všetky možnosti na to, aby uvedenú svedkyňu na hlavnom pojednávaní vypočul za rešpektovania zásady ústnosti trestného konania tak, ako je táto upravená v § 2 ods. 18 Trestného poriadku. Legitímne uplatnenie postupu podľa § 263 ods. 4 Trestného poriadku je totiž podľa názoru obvineného vo svojej hypotéze viazané na využitie práva svedka odoprieť výpoveď podľa § 130 Trestného poriadku. Inak povedané, ak svedok toto právo nemal, nemal logicky ani možnosť využiť ho a súd v nadväznosti na uvedené ani nemohol postupovať tak, ako je upravené v § 263 ods. 4 Trestného poriadku (teda čítaním výpovede svedka z prípravného konania). „Odsudzujúci rozsudok súdu prvého stupňa je teda postavený na dôkaze vykonanom v rozpore so zákonom, čo zakladá opodstatnenosť dovolacieho dôvodu podľa § 371 ods. 1 písm. g) Trestného poriadku“. S poukazom na uvedené nemôže potom obstať ani právny názor odvolacieho súdu, podľa ktorého má právo svedka podľa § 130 ods. 2 Trestného poriadku prednosť a to aj vtedy, ak sa trestné stíhanie proti nemu viedlo samostatne. Uvedené odôvodnenie je v príkrom rozpore s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva, na ktorú obvinený v podanom dovolaní odkázal. S poukazom na uvedené obvinený navrhol, aby Najvyšší súd Slovenskej republiky ako dovolací súd na podklade dovolania rozhodol tak, že

- vysloví porušenie zákona v neprospech obvineného, nakoľko bol naplnený dovolací dôvod podľa § 371 ods. 1 písm. g) Trestného poriadku a zároveň
- zruší rozsudok Okresného súdu Nitra, sp. zn. 33Tk/1/2015 z 29. marca 2017 v spojení s uznesením Krajského súdu v Nitre, sp. zn. 4To/31/2017 z 29. júna 2017, ako aj všetky rozhodnutia na zrušené rozhodnutia obsahovo nadväzujúce, ak vzhľadom na zmenu, ku ktorej došlo ich zrušením, stratili podklad s tým, že
- Okresnému súdu Nitra prikáže, aby vec v potrebnom rozsahu znovu prejednal a rozhodol.

Prokurátor Krajskej prokuratúry Nitra sa k podanému dovolaniu vyjadril písomným podaním z 5. septembra 2019. Vo vyjadrení v podstate uviedol, že sa s argumentáciou obvineného obsiahnutou v podanom dovolaní nestotožňuje, nakoľko právo svedka odmietnuť vypovedať s poukazom na § 130 ods. 2 Trestného poriadku je dôsledkom ústavnej ochrany, ktorá má prednosť pred dosiahnutím účelu trestného stíhania (§ 1 Trestného poriadku) a to aj vtedy, ak by v dôsledku jej uplatnenia dokazovanie trpelo dôkaznou núdzou. Postup súdu prvého stupňa označil prokurátor za správny z toho dôvodu, že podmienky na čítanie zápisnice o výsluchu svedkyne z prípravného konania jednoznačne boli splnené. Prokurátor navrhol, aby Najvyšší súd Slovenskej republiky rozhodol o dovolaní obvineného tak, že ho postupom podľa § 382 písm. c) Trestného poriadku odmietne.

Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako dovolací súd (§ 377 Trestného poriadku) pred vydaním rozhodnutia o dovolaní skúmal procesné podmienky pre podanie dovolania a zistil, že dovolanie bolo podané proti prípustnému rozhodnutiu (§ 368 ods. 2 písm. h/ Trestného poriadku), bolo podané prostredníctvom obhajcu (§ 373 ods. 1 Trestného poriadku) a osobou oprávnenou na podanie dovolania (§ 369 ods. 2 písm. b/ Trestného poriadku), v zákonnej lehote (§ 370 ods. 1 Trestného poriadku), na súde, ktorý rozhodol v prvom stupni (§ 370 ods. 3 Trestného poriadku), že dovolanie spĺňa obligatórne obsahové náležitosti dovolania (§ 374 ods. 1, ods. 2 Trestného poriadku), a že obvinený pred podaním dovolania využil svoje právo podať riadny opravný prostriedok (§ 372 ods. 1 Trestného poriadku).

Po splnení tejto formálnej prieskumnej povinnosti najvyšší súd zistil, že dovolanie obvineného nie je dôvodné, nakoľko dovolací dôvod, na ktorý obvinený poukazuje, zjavne nie je v posudzovanej veci splnený s ohľadom na nasledovné:

Dovolací dôvod podľa § 371 ods. 1 písm. g) Trestného poriadku možno úspešne uplatňovať v prípadoch, keď je rozhodnutie súdu založené na dôkazoch, ktoré neboli na hlavnom pojednávaní

vykonané zákonným spôsobom. Skutočnosť, že rozhodnutie je založené na dôkazoch vykonaných v rozpore so zákonom musí byť z obsahu spisu zrejmá a porušenie zákona by malo svojou povahou a závažnosťou zodpovedať porušeniu práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, čomu napokon zodpovedá i samotná povaha dovolania ako mimoriadneho (nie ďalšieho riadneho) opravného prostriedku.

Z uvedeného potom logicky vyplýva záver, že nesprávny procesný postup súdu pri vykonávaní dôkazov môže byť dovolacím dôvodom v zmysle § 371 ods. 1 písm. g) Trestného poriadku len vtedy ak má, resp. mal negatívny dopad na práva obvineného. Ak sa nepreukážu takéto účinky nesprávneho procesného postupu pri vykonávaní dôkazov, potom nemožno hovoriť o naplnení dovolacieho dôvodu podľa § 371 ods. 1 písm. g) Trestného poriadku a to aj so zreteľom na to, že k porušeniu práva na spravodlivý proces v zmysle čl. 6 ods. 1, ods. 3 písm. d) Dohovoru by mohlo dôjsť len vtedy, ak by odsúdenie bolo založené výlučne alebo v rozhodujúcej miere (solery or to a decisive extent) na dôkazoch získaných nezákonným spôsobom, čo sa ale v predmetnej veci nestalo (pozri Mariana Marinescu p. Rumunsku, rozsudok č. 36110/03 z 2.2.2010, Emen p. Turecku, rozsudok č. 25585/02 z 26.1.2010, Van Mechelen a ďalší p. Holansku, Visser p. Holandsku, rozsudok č. 26668/95 zo 14.2.2002, Al - Khawaja a Tahery p. Spojenému kráľovstvu, rozsudok č. 26766/2005 a č. 22228/06 z 15.12.2011 a ďalšie).

Najvyšší súd dopĺňa, že dovolací dôvod podľa § 371 ods. 1 písm. g) Trestného poriadku - „rozhodnutie je založené na dôkazoch, ktoré neboli súdom vykonané zákonným spôsobom“ a jeho zrkadlové znenie - „rozhodnutie je založené na dôkazoch, ktoré boli súdom vykonané nezákonným spôsobom“, nemožno vykladať v rozpore s jeho logickým i materiálnym významom a účelom (je založené na dôkazoch) tak, že pôjde o prípady, keď súd dôkaz nevykonal. Súd nie je povinný vykonať dôkazy, ktoré strany nenavrhli a tiež nemusí vykonať ani tie dôkazy, ktoré strany síce navrhli, ale súd ich nepovažuje za rozhodné a dôležité pre spravodlivé rozhodnutie (§ 272 ods. 3 Trestného poriadku, § 2 ods. 10 Trestného poriadku, § 2 ods. 11 Trestného poriadku) a napokon súd nemusí vykonať ani tie dôkazy, ktoré strany síce navrhli, ale „neskoro“ (§ 240 ods. 3 druhá veta Trestného poriadku), alebo neprejavili reálnu snahu o ich vykonanie (§ 240 ods. 4 tretia veta Trestného poriadku).

Dovolací dôvod podľa § 371 ods. 1 písm. g) Trestného poriadku môže byť naplnený len vtedy, ak súd vykonal dôkazy nezákonným spôsobom, tzn. že pri ich vykonávaní (ale aj získaní v prípravnom konaní) bol porušený zákon. V rámci dovolaní iniciovaného prieskumom odôvodneného dovolacím dôvodom podľa § 371 ods. 1 písm. g) Trestného poriadku môže najvyšší súd preskúmavať len to (ak dovolanie nepodal minister spravodlivosti Slovenskej republiky podľa § 371 ods. 3 Trestného poriadku), či jediný usvedčujúci dôkaz alebo viaceré rozhodujúce usvedčujúce dôkazy boli vykonané zákonným spôsobom. Ak dospeje k záveru o zákonnosti vykonaného dokazovania, najvyšší súd ďalej nemôže spochybňovať skutkové zistenia, prehodnocovať vykonané dôkazy, ako ani ich hodnotenie vykonané súdmi nižších stupňov.

Kľúčovým argumentom obvineného v dovolaní je nesprávny postup súdu prvého stupňa spočívajúci v tom, že tento mal využiť všetky možnosti na to, aby svedkyňu O. na hlavnom pojednávaní „donútil vypovedať“ a nepriznal jej právo odoprieť výpoveď tak, ako je toto upravené v § 130 ods. 1, ods. 2 Trestného poriadku. Navyiac, tým že postupom podľa § 263 ods. 4 Trestného poriadku umožnil prečítať výpoveď označenej svedkyne z prípravného konania, kde obvineného (navyše skôr nejednoznačne a podľa obvineného nejasne, resp. nepresvedčilo) usvedčovala zo spáchania skutku de facto oprel výrok o vine obvineného o dôkaz, ktorý je pre účely ustálenia záveru o vine obvineného zo spáchania skutku uvedeného v obžalobe nepoužiteľný.

Najvyšší súd však musel takto formulovanú argumentáciu obvineného odmietnuť ako nesprávnu. Úvodom je potrebné poukázať na nasledovné ustanovenia Trestného poriadku:

(2) Svedok je oprávnený odoprieť vypovedať, ak by výpoveďou spôsobil nebezpečenstvo trestného stíhania sebe, svojmu príbuznému v priamom rade, svojmu súrodencovi, osvojiteľovi, osvojencovi, manželovi alebo druhovi, alebo iným osobám v rodinnom alebo obdobnom pomere, ktorých ujmu by právom pociťoval ako vlastnú ujmu. Svedok je oprávnený odoprieť vypovedať aj vtedy, ak by výpoveďou porušil spovedné tajomstvo alebo tajomstvo informácie, ktorá mu bola zverená ústne alebo písomne pod podmienkou mlčanlivosti ako osobe poverenej pastoračnou starostlivosťou.

§ 263

(4) Trestného poriadku, zápisnicu o výpovedi svedka, ktorý na hlavnom pojednávaní využil svoje právo odoprieť výpoveď podľa § 130, možno prečítať len za predpokladu, že bol pred výsluchom, ktorého sa zápisnica týka, o svojom práve odoprieť výpoveď riadne poučený a výslovne vyhlásil, že toto právo nevyužíva, ak bol výsluch vykonaný spôsobom zodpovedajúcim ustanoveniam tohto zákona.

Najvyšší súd v nadväznosti na uvedené poznamenáva, že svedkyňa W.S. vypovedala v prípravnom konaní nevyužívajúc právnu ochranu podľa § 130 odsek 2 Trestného poriadku. Čo je však v posudzovanej veci mimoriadne významné. Nahliadnutím do spisu najvyšší súd zistil, že výpoveď svedkyne W.S. z 21. februára 2014 (č. l. 158 - 160 spisu), bola v prípravnom konaní vykonaná kontradiktórnym spôsobom.

Vo všeobecnosti ku kontradiktórnosti trestného procesu najvyšší súd uvádza, že kontradiktórnosť sa považuje za všeobecný právny princíp konania, za pravidlo procesného práva ovládajúci každý súdny proces. Spolu s právom na obhajobu je jeho najzákladnejším princípom. Bez neho vôbec nemožno hovoriť o procese, keď podstatou procesu je konfrontácia dvoch strán, z ktorých každá musí mať možnosť vyjadriť sa, popierať návrhy, argumenty a dôkazy druhej strany a predkladať vlastné. Ide o jednu z hlavných záruk súdneho konania. Neexistuje spravodlivosť bez kontradiktórnej diskusie a čím skôr k nej dôjde, tým väčšia je nádej na objektivnosť. Kontradiktórna diskusia je kráľovskou cestou pri hľadaní pravdy. Princíp kontradiktórnosti sa uplatňuje predovšetkým v súdnom konaní. Prvky kontradiktórnosti sa však vyskytujú už v prípravnom konaní. To znamená, že ak nemôže byť svedok vypočutý kontradiktórne na hlavnom pojednávaní, musí mať obhajoba možnosť vypočuť takéhoto svedka kontradiktórne už v prípravnom konaní. Dôkazy musia byť spravidla vykonané pred obvineným na verejnom konaní za účelom ich kontradiktórneho prejednania, ale použitie výpovedí z prípravného konania samo o sebe neodporuje čl. 6 ods. 1, ods. 3 písm. d) Dohovoru pod podmienkou, že boli rešpektované práva obhajoby. Jedným z aspektov práva na spravodlivý proces je aj právo na určitú kvalitu súdneho konania, ktorá okrem iných procesných záruk kladie dôraz aj na zachovanie kontradiktórnosti konania a „rovnosti zbraní“. Podstatou kontradiktórnosti a s ňou súvisiacej „rovnosti zbraní“ je, aby všetci účastníci konania mali reálnu možnosť využiť svoje procesné práva predložiť argumenty a reagovať na protiargumenty protistrany.

Kontradiktórnosť je upravená v čl. 6 ods. 3 písm. d) Dohovoru, podľa ktorého
Právo na spravodlivý proces

1. Každý má právo na to, aby jeho vec bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o akomkoľvek trestnom čine, z ktorého je obvinený. Rozsudok musí byť vyhlásený verejne, ale tlač a verejnosť môžu byť vylúčené buď po dobu celého alebo časti procesu v záujme mravnosti, verejného poriadku alebo národnej bezpečnosti v demokratickej spoločnosti, keď to vyžadujú záujmy maloletých alebo ochrana súkromného života účastníkov alebo, v rozsahu považovanom súdom za úplne nevyhnutný, pokiaľ by vzhľadom na osobitné okolnosti mohla byť verejnosť konania na ujmu záujmom spravodlivosti.

2. Každý, kto je obvinený z trestného činu, považuje sa za nevinného, dokiaľ jeho vina nebola preukázaná zákonným spôsobom.

3. Každý, kto je obvinený z trestného činu, má tieto minimálne práva:

- a) byť bez meškania a v jazyku, ktorému rozumie, podrobne oboznámený s povahou a dôvodom obvinenia vzneseného proti nemu;
- b) mať primeraný čas a možnosti na prípravu svojej obhajoby;
- c) obhajovať sa osobne alebo prostredníctvom obhajcu podľa vlastného výberu, alebo pokiaľ nemá dostatok prostriedkov na zaplatenie obhajcu, aby sa mu poskytol bezplatne, ak to záujmy spravodlivosti vyžadujú;
- d) vypočúvať alebo dať vypočúť svedkov proti sebe a dosiahnuť predvolanie a vypočutie svedkov vo svoj prospech za rovnakých podmienok, ako svedkov proti sebe;
- e) mať bezplatnú pomoc tlmočníka, ak nerozumie jazyku používanému pred súdom, alebo ak týmto jazykom nehovorí.

V slovenskom právnom poriadku kontradiktórnosť upravuje Ústava Slovenskej republiky v čl. 48 ods. 2, podľa ktorého

(1) Nikoho nemožno odňať jeho zákonnému sudcovi. Príslušnosť súdu ustanoví zákon.

(2) Každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných priet'ahov a v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom. Verejnosť možno vylúčiť len v prípadoch ustanovených zákonom.

Čo sa potom základného rámca judikátornej činnosti Európskeho súdu pre ľudské práva týka, k tomu najvyšší súd označuje nasledovné rozhodnutia ESĽP, pre ktoré sú vo vzťahu k trestnej veci obvineného ťažiskového významu:

- Unterpetinger p. Rakúsku - rozsudok z 24.11.1986; sťažovateľ bol obvinený z ublíženia na zdraví svojej manželke a nevlastnej dcére. Vyhlásil, že sa necíti vinný. Svedkyne boli vypočuté vyšetrovateľom v prípravnom konaní. Na hlavnom pojednávaní odmietli vypovedať. Na návrh prokurátora boli prečítané ich výpovede z prípravného konania. ESĽP vyslovil, že prečítanie výpovedí svedkov z prípravného konania je prípustné, ak tieto boli získané v súlade s právami obhajoby. Ďalej uviedol, že obžaloba bola založená hlavne na výpovediach jeho manželky a nevlastnej dcéry a vnútroštátny súd ich výpovede z prípravného konania považoval za dôkaz o pravdivosti obvinenia. Majúc na pamäti, že obvinený nemal možnosť v žiadnom štádiu konania klásť otázky osobám, ktorých výpovede sa prečítali na pojednávaní dospel k záveru o porušení práva obvineného na spravodlivý súdny proces v zmysle čl. 6 ods.1 v spojení s princípmi obsiahnutými v čl. 6 ods. 3 písm. d) Dohovoru.

- Kostowski p. Holandsku, rozsudok z 20.11.1999; sťažovateľ bol odsúdený za bankové lúpežné prepadnutie na základe prečítaných výpovedí dvoch anonymných svedkýň z prípravného konania. Na hlavnom pojednávaní svedkyne neboli vypočuté. ESĽP vyslovil, že v princípe sa musia všetky svedecké výpovede uskutočniť v prítomnosti obvineného. Použitie svedeckých výpovedí, ktoré sa získali v štádiu vyšetrovania je prípustné, pokiaľ sa rešpektovalo právo na obhajobu. Obvinený musí mať adekvátnu a dostatočnú príležitosť na to, aby mohol v čase, keď sa urobila svedecká výpoveď, alebo v neskoršom štádiu konania poprieť ju a klásť svedkom otázky. V tomto prípade obvinenému nebola takáto príležitosť poskytnutá a preto rozhodol o porušení čl. 6 ods. 1 v spojení s princípmi obsiahnutými v čl. 6 ods. 3 písm. d) Dohovoru.

S poukazom na uvedené najvyšší súd konštatuje, že vyššie uvedený postup súdu prvého stupňa na hlavnom pojednávaní konanom 29. marca 2017 podľa názoru najvyššieho súdu nepochybne spĺňa prísne kritéria čl. 6 ods. 1, ods. 3 písm. d) Dohovoru, pretože ako je zrejmé zo zápisnice o výsluchu svedkyne W.S., tohto sa zúčastnila obhajkyňa obvineného JUDr. Diana Beresecká, čo potvrdila podpisom zápisnice na č. 1. 160 spisu (v spojení s opatrením na č. 1. 12 a nasl. spisu). Tým došlo k splneniu základných atribútov spravodlivého procesu vo vyššie vymedzenom zmysle, teda k splneniu podmienky rovnosti strán pri vykonávaní dôkazu výsluchom svedka tak, aby aspoň raz v konaní mal obvinený alebo jeho obhajca možnosť položiť svedkovi potrebné otázky, resp. namietat' priebeh výsluchu, jeho protokoláciu alebo samotný obsah svedeckej výpovede.

Kontradiktórny charakter takto získaného dôkazu je potom logicky prenesený aj vo vzťahu k možnosti prečítania zápisnice o výpovedi svedka, nakoľko je splnená aspoň jedna z podmienok kontradiktórneho vykonania svedeckej výpovede (uskutočnenie výsluchu za prítomnosti obvineného alebo jeho obhajcu, resp. reálne vytvorenie podmienok pre umožnenie ich účasti aj vtedy, ak svoje právo zúčastniť sa jej nevyužili, resp. žiadne otázky počas výsluchu dotknutého svedka nepoložili tak, ako je tomu v predmetnej veci).

Možno teda spoľahlivo prijať záver, že niet žiadnych pochyb o tom, že predpoklady pre prečítanie zápisnice o výsluchu svedkyne W.S. z prípravného konania boli splnené a súd prvého stupňa postupoval správne, pokiaľ sa pri rozhodovaní o vine obžalovaného opieral aj o jej obsah. Jej výpoveď, ako už bolo zdôraznené vyššie, treba považovať za zákonnú a použiteľnú v ďalšom trestnom konaní jej prečítaním, pričom procesný úkon jej ďalšieho použitia nachádza svoje procesné vyjadrenie práve v postupe upravenom v § 263 ods. 4 Trestného poriadku.

S ohľadom na uvedené, argumenty obhajoby k nepoužiteľnosti výpovede svedkyne W.S. z prípravného konania na preukazovanie viny obvineného a na nesprávnosť postupu súdu pri vykonaní tohto dôkazného prostriedku na hlavnom pojednávaní považuje najvyšší súd za neudržateľné.

Zároveň platí, že ustanovenia § 130 a nasl. Trestného poriadku v spojení s § 263 ods. 4 Trestného poriadku nemožno vykladať izolovane, nakoľko tieto sú výslovným vyjadrením princípu zákazu sebainkriminácie tak, ako je tento vyjadrený v čl. 47 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, podľa ktorého má každý právo odoprieť výpoveď, ak by ňou spôsobil nebezpečenstvo trestného stíhania sebe alebo blízkej osobe. Pojem „spôsobiť nebezpečenstvo trestného stíhania“ pritom v sebe obsahovo poníma nielen prípad, kedy hrozí vznesenie obvinenia svedkovi, avšak možné priťaženie, resp. posilnenie dôvodnosti podozrenia z akejkoľvek trestnej činnosti, resp. príspevie k jej objaveniu v neprospech svedka. Preukázanie splnenia tejto ústavnou garantovanej podmienky práva odoprieť vypovedať sa od oprávnenej osoby napokon nevyžaduje tak v Ústave Slovenskej republiky, ako ani v Trestnom poriadku. Naopak, oprávnená osoba môže toto právo uplatniť vždy, keď namietne svoje ohrozenie možnosťou trestného stíhania v dôsledku poskytnutia svedeckej výpovede. Najvyšší súd poznamenáva, že žiadnu právnu normu určitého právneho odvetvia nemožno s poukazom na prednosť ústavnokonformného výkladu interpretovať oddelene od skutočného významu a zmyslu ústavného textu, ktorý predstavuje spoločný rámec základných hodnôt úpravy spoločenských vzťahov prostredníctvom zákonov a iných podzákonných právnych predpisov.

Najvyšší súd ďalej poukazuje na to, že právo svedka odoprieť výpoveď, ak by svojou výpoveďou spôsobil nebezpečenstvo trestného stíhania sebe alebo osobám uvedeným v § 130 ods. 2 veta prvá Trestného poriadku je dôsledkom ústavnej ochrany, ktorá má jednoznačnú prednosť nielen pred predpisom nižšej právnej sily, ktorým je v tejto súvislosti Trestný poriadok; navyiac, táto ústavná priorita platí aj vtedy, ak by jej uplatnenie malo v konečnom dôsledku za následok dôkaznú núdzu. Keby totiž najvyšší súd prijal argumentáciu obvineného, nastal by tak pre právnu istotu nestabilný a pre princípy právneho štátu zmätočný vývoj, nakoľko možno rozumne predpokladať, že súdy ako orgány aplikujúce v konkrétnych prípadoch právo by pri jeho praktickom uvádzaní boli vo všeobecnosti o poznanie „štedrejšie“ ako samotný zákonodarca.

S poukazom na uvedené sa dovolací súd nestotožnil s argumentáciou obvineného ani v tej časti, v zmysle ktorej by výnimku z vyššie uvedených ustanovení predstavovala nemožnosť odopretia výpovede v rámci trestného konania vedeného v samostatnom konaní na podklade toho istého skutku, za ktorého spáchanie už bola dotknutá osoba (aktuálne v procesnom postavení svedka v tejto inej trestnej veci) právoplatne odsúdená; inak povedané, z materiálneho hľadiska, ak v dôsledku tohto právoplatného odsúdenia za ten istý skutok neexistuje hrozba možnosti akejkoľvek trestnej represie vo forme ďalšieho trestného stíhania, resp. zhoršenia jej postavenia iným spôsobom.

V tejto súvislosti najvyšší súd zvyrazňuje, že aj odvolací súd správne aplikoval vyššie uvedené ústavné garancie premietnuté do ustanovenia § 130 odsek 2 Trestného poriadku. Doslova pritom skonštatoval že

osoby, ktoré boli, resp. sú v postavení spoluobvinených, ale aj osoby (ako v tomto prípade svedkyňa O.), proti ktorým sa viedlo či vedie paralelné trestné stíhanie, majú vždy právo odmietnuť vypovedať podľa § 130 odsek 2 Trestného poriadku a to aj v prípade, ak sa toto voči nim vedené trestné stíhanie už právoplatne skončilo (primerane R 60/2003), čo v svojej bohatej rozhodovacej činnosti pripúšťa aj ESĽP - napr. Luca p. Taliansku, Craxi p. Taliansku, Melnikov p. Rusku, Balšán p. Českej republike, Fusciana p. Taliansku, Zentar p. Francúzsku, Rachdad p. Francúzsku.

Čo sa týka možnosti súdu nútiť svedka k výpovedi najvyšší súd poznamenáva, že tieto sa javia ako skôr obmedzené. Okrem uloženia poriadkovej pokuty postupom podľa § 70 ods. 1 Trestného poriadku je tu ešte možnosť začatia trestného stíhania pre prípadné spáchanie trestného činu krivého obvinenia, krivej výpovede alebo krivej prísahy podľa § 345 až § 346 Trestného zákona, čo ale patrí do výlučnej právomoci OČTK. Ako inak by mal súd svedkyňu donútiť k výpovedi na hlavnom pojednávaní obvinený v dovolaní nevysvetlí.

Nad rámec uvedeného možno poznamenať, že ak by aj skutočne bolo možné konštatovať akékoľvek procesné pochybenie OČTK alebo súdov vo vzťahu k získaniu, resp. použiteľnosti svedeckej výpovede svedkyne O. ako usvedčujúceho dôkazu, v posudzovanej veci rozhodne nejde o jediný usvedčujúci, resp. rozhodujúci dôkaz. K tomu najvyšší súd odkazuje na str. 11, druhý až tretí odsek, resp. str. 12, tretí odsek rozsudku súdu prvého stupňa ktorý výslovne uviedol, že „... svedkyňou W.S. podrobne poskytnuté informácie o skutku v plnom rozsahu zodpovedali obsahu výpovedí ďalších vo veci vypočutých svedkov, pretože svedok X.F. ako aj svedkyňa Q. Z. vypovedali k okolnostiam trestného činu rovnako. Svedkovia X.F. a Q. Z. zhodne uviedli, že páchatelia skutku boli dvaja, konkrétne mladá žena a muž, ktorí použili najskôr paralyzátor na zneškodnenie X.F. a následne mu vzali kufrík. Hoci svedok X.F. nevedel, kto proti nemu použil paralyzátor a toto nevedela uviesť ani svedkyňa Q. Z., obaja nemenne popisovali, že k jeho použitiu prišlo. Svedok X.F. uviedol, že pocítil na krku úder a následne niečo ako elektrický výboj a svedkyňa Q. Z. sa vyjadřila rovnako, že počula z miesta útoku zvuk, ktorý jej pripomínal niečo ako elektrický výboj. Okrem toho, svedkyňa Q. Z. zhodne ako svedkyňa W.S. opisala maskovanie útočníkov, keď sa predovšetkým bez zaváhania vyjadřovala k zvláštnej parochni, ktorú mala páchatelka - mladá žena a keď tiež uviedla, že muž bol maskovaný šiltovkou a slnečnými okuliarmi, pričom s istotou tiež uviedla, že páchatelia pred skutkom prišli na miesto činu zo zadného vchodu a po skutku tým istým aj odišli podľa názoru súdu sa jednalo o obsahovú zhodu vyššie rozpísaných výpovedí a neexistoval žiadny dôvod na podozrenie, že svedkovia si výpovede po obsahovej stránke vopred dohodli alebo inak dôkladne pripravili s cieľom poškodiť obžalovanému, alebo privodiť tomuto neopodstatnené trestné stíhanie ... výpovediam svedkom zodpovedali aj výsledky ďalšieho dokazovania, konkrétne použitie paralyzátora vyplývalo aj z lekárskej správy po ošetrení svedka X.F. vo Fakultnej nemocnici v I. a prítomnosť svedkyne W.S. vo vozidle značky O. G., použitom na spáchanie skutku, vyplynula aj zo znaleckých posudkov Kriminalistického a expertízneho ústavu Prezídia Policajného zboru. ... obsah výpovede svedkyne bol v nenarušenom súlade s ďalšími vykonanými dôkazmi, ktoré výpoveď svedkyne dopĺňali alebo spresňovali a nevznikol medzi nimi žiadny rozpor".

Z toho dôvodu neobstojí ani zostávajúca obsahová podmienka prípustnosti dovolacieho dôvodu podľa § 371 ods. 1 písm. g) Trestného poriadku a síce, že vo vzťahu k hodnote svedeckej výpovede svedkyne O. s určitosťou nejde o jediný, resp. rozhodujúci usvedčujúci dôkaz, od ktorého skôr vo veci konajúce a rozhodujúce súdy oprelí výrok o vine obvineného.

Riadiac sa vyššie uvedeným najvyšší súd nezistil naplnenie dovolacieho dôvodu namietaného obvineným a preto rozhodol tak, ako je uvedené vo výroku tohto uznesenia.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu opravný prostriedok nie je prípustný.